

ROBERT DESNOS

*hayır,
aşk ölmedi*

CAN

DÜNYA ŞİİRİ

Fransızca aslından çeviren: TAHSİN YÜCEL

ROBERT DESNOS
hayır, aşk ölmedi
seçme şiirler

Can Yayınları: 1712
Dünya Şiiri: 7

Bu kitap içerisindeki şiirler Robert Desnos'un *Corps et biens*,
La liberté ou l'amour! ve *Fortunes*
isimli eserlerinden derlenmiştir.

Corps et biens © Gallimard, 1930
La liberté ou l'amour! © Gallimard, 1962
Fortunes © Gallimard, 1942
© Can Sanat Yayınları Ltd. Şti., 2007

1. basım: Şubat 2008

Yayına Hazırlayan: Celâl Üster

Kapak Resmi: Max Ernst,
"Akıl Susunca Sirenler Şarkıya Başlar", 1960

Kapak Tasarımı: Erkal Yavi
Kapak Düzeni: Semih Özcan
Dizgi: Hayriye Kaymaz
Düzeltili: S. Asaf Taneri
Kapak Baskı: Çetin Ofset
İç Baskı ve Cilt: Özal Matbaası
ISBN 978-975-07-0912-8

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM, DAĐITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 - 252 59 88 - 252 59 89 Fax: 252 72 33

<http://www.canyayinlari.com>

e-posta: yayinevi@canyayinlari.com

ROBERT DESNOS
hayır, aşk ölmedi
seçme şiirler

fransızca aslından çeviren: tahsin yücel

resimler: max ernst

CAN YAYINLARI

Robert Desnos, 1900'de Paris'te doğdu. İlk şiirleri *La Tribune des Jeunes* adlı sosyalist bir dergide yayımlandı. Gerçeküstücü akımın ilk döneminde André Breton'un yanında yer aldı ve "otomatik yazı" tekniğindeki becerisiyle bu akımın önde gelen adları arasına girdi. Bu dönemde yazdıklarını gerçeküstücülerin dergisi *Littérature*'de ve 1927'de basılan *La Liberté ou l'amour!* (Ya Özgürlük Ya Aşk!) adlı kitabında yayınladı. 1928'de Man Ray'in *L'Etoile de mer* adlı filminin senaryosunu yazdı. *Corps et biens* (Beden ve Eşya) adlı yapıtındaki şiirlerde, düş ve gerçek, özgür çadırlar yoluyla ulaşılan imgeler içinde iç içe geçiyordu. 1930'da Breton'un gerçeküstücü çizgisinden uzaklaşan Desnos, bundan sonraki on yılda film senaryoları, radyo oyunları yazdı. Bunlar arasında *Complainte de Fantômas* (Fantômas Adıdı) büyük ilgi gördü. Desnos, 1940'larda, Paul Eluard ve Louis Aragon'la birlikte umudun şairi oldu. *Fortunes* (Talih), *État de veille* (Nöbet) ve *Contrée* (Vatan) bu dönemin yapıtları arasındadır. Nazi işgali altında bulunan ülkesinde Direniş hareketine katıldı için tutuklanarak bir toplama kampına götürülen Desnos, 1945 Haziranında Çekoslovakya'nın Terezin kentinde Müttefik güçlerce kurtarıldıktan birkaç gün sonra tifüsten öldü. Gerçeküstücü dönemdeki ve daha sonraki şiirlerini kapsayan *Domaine Public* (Ortak Alan) adlı derleme 1953'te yayımlandı. Lutoslawski ve Poulenc gibi besteciler, Desnos'un şiirlerinden yola çıkarak besteler yaptılar.

Tahsin Yücel, 1933 yılında Elbistan'da doğdu. Galatasaray Lisesi'ni (1953) ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1960). Ödrencilik yıllarında Varlık Yayınları'nın çeviri işlerini ve *Varlık* dergisinin yazı işleri müdürlüğünü yürüttü. Mezun olduğu bölümde 1961 yılında asistan olarak göreve başladı ve 2000 yılında profesör olarak emekliye ayrıldı. Öykü derlemeleri, romanları, bilimsel araştırmaları ve kuramsal yazılarının yanı sıra Balzac, Flaubert, Daudet, H. de Montherlant, M. Aymé, Gide, Simenon, A. France, Colette, Jean Giraudoux, Proust, Camus, Sartre, Malraux, Saint-Exupéry ve Duras gibi önemli Fransız yazarlarının yapıtlarını dilimize kazandıran Yücel, 1984 yılında Azra Erhat Çeviri Üstün Hizmet Ödülü'ne değer görüldü.

Robert Desnos çevresinde / Tahsin Yücel	II
Suluboya	19
Şarkı	20
Şi'vaha	21
Saymaca yazgı	22
İp	23
Soğuk boğazlar	25
Karşılaşmalar	26
Ozanın büyük günleri	28
Gece yeli	29
Geceydi gün	30
İyi bir arkadaştı	31
Ey aşk acıları	32
Öyle çok düşledim ki seni	33
Bir bilseydin	34
Hayır, aşk ölmedi	36
Ölüm anında bir el gibi	38
Gecenin yardımıyla	39
Robert Desnos'un sesi	41
Çekimsiz	44
Kıyanın cuması	45
Gece intihar eden	46
Çok eskiden	47
Köprüyü geçince	48
Kör	49
Bir kent	52
Ormanda uyuyan çirkin	53
Akşam	55
Rosalie	56
Bir masal	57
Melez	58
Konuşan ölü	60
Folfanfifre'in öyküsü	61
Gene gelin çayırı	63
Mezar gezisi	64
Geçmiş günlerin düşü	66

Pabucu delik kurbada	67
Colorado kuşu	69
Tek ayaklı fil	70
Denizde hüküm süren dad lalesi	71
Soprano sesli gül	72
Öngörüler	73
Şu son on beş yıldır görmedim dost	74
Herkese iyi geceler	75
Haberi biliyor musunuz?	76
Beyaşk	79
The night of loveless nights	97
Belirim	118
Adamlar	121
Dört boyunsuzlar	122
Don Juan'ın kenti	124
Yarı yol	127
Şeytan yortusu	129
Öküz ve gül	131
Kara tepeye dodru	132
Boyunsuzlara	135
Guguk	139
Çimme	141
Fantômas adadı	143
Yeryüzünde insanlar	150
Saint-Merri semti	152
10 haziran 1936	158
Gecenin pınarları	161
Gölgesini yitiren adam	163
Bacchus ile Apollon	169
Bir devenin öyküsü	171
Bir bodanın öyküsü	172
Dolaştım bugün	173
Saint-Martin sokađı	174
Şarap bardadı	175
Kasap	176
Burçlar zamanı	177
Yarın	179
Mezarlık	180
Öngörü	181
Ses	182
Uyanış	183

Gömüt yazısı.	184
Savaştan tiksinen bu yürek	185
Compiègne topı	186
Pont-au-Change'in gece bekçisi	189
Bir yaprak varmış	194

ROBERT DESNOS ÇEVRESİNDE

André Breton o benzersiz, o olağanüstü yapıtı *Nadja*'da, “Şimdi onu tanımış olanların *uykular dönemi* diye adlandırdıkları dönemin Robert Desnos'u geliyor gözlerimin önüne,” diye yazar. “Uyuyor, ama yazıyor, konuşuyor. Akşam, benim evde, atölyede, Cabaret du Ciel'in üstünde. Dışarıda 'Chat Noir'a giriyoruz, Chat Noir'a!' diye badırıyorlar. Ve Desnos benim görmedidimi, benim ancak o gösterdidi oranda gördüdüümü görmeyi sürdürüyor.” Aragon da *Une Vague de rêves*'inde dodrular kendisini: düş konusunda hiç kimse Desnos'la boy ölçüşemez: bu konuda gerçeküstücülerin en yetenekli ozanı, “en ileri gitmiş binicisi”dir. Kendisi de bilincindedir bunun. “Neyi yazıyorsunuz? Neyi anlatmak istiyorsunuz?” türünden soruları bir an bile duralamadan, “Düşlerimi,” diye yanıtlar. Böylece, bu kısacık yanıtla yapıtının temel gerçeğini de dile getirmiş olur. Öyle ya, nereden bakılırsa bakılsın, düş Desnos'un yapıtının temel izleği ve temel kaynağı olarak belirir hep. Ancak, “düşlerini yazmak” tüm gerçeküstücüler için olduğu gibi Desnos için de gerçeklerden kaçmak dedildir hiçbir zaman. Tam tersine, gerçeği aydınlatan ışıktır düş, gerçek yaşamın eksiksiz, yeri doldurulmaz ve vazgeçilmez görüntüsüdür. *Manifeste du surréalisme*'de (Gerçeküstüçülük bildirisi, 1924), “düş ile gerçeğin, görünüşte uzlaşmaz olan bu iki durumun, günün birinde bir tür salt gerçeğe, bir *üstgerçeğe*”

dönüşecedi, eksiksiz ve derin gerçede, dünyanın kusursuz birliğine bu iki durumun kaynaşmasıyla erişilebileceğini kesinleyen André Breton'un yaklaşımı Robert Desnos'un da yaklaşımıdır, düş ile gerçeği birbirinden ayırmaz hiçbir zaman. Ama yapıtlarında tüm gerçeküstücüler gibi onu da geride bırakır bu konuda. Ölümden sonra yayınlanan "*Journal d'une apparition*" da ("Bir hayaletin günlüğü"), her gece odasına gelen bir kadından ya da bir kadın görüntüsünden söz ederken, "Onu gördüm, sesini işittim, kokusunu duydum, bazı bazı bana dokundu bile," der. "Görme, işitme, koku alma ve dokunma duyularım onun varlığını kesinlemede birleştiklerine göre, onun gerçekliği konusunda kuşkuya düşersen, aynı duyuların denetlediği öteki gerçeklerden de kuşku duymam gerekmez mi? Aynı duyuların kimi durumlarda beni aydınlatıp, kimi durumlardaysa aldattığını nasıl benimseyebilirim?"

Ama, bu satırlarından da anlaşılacağı gibi, Robert Desnos gerçede karşı çıkmaz hiçbir zaman. Onun karşı çıktığı şey, gerçeğin koca bir boyutunun, yani düş evreninin bir yana atılması, bunun sonucu olarak da olguların sınırlandırılıp yüzeyselleştirilmesi, yarımın bütün, sınırlının sonsuz diye sunulmasıdır. Bu durumda, bizim gerçeküstü yapıtları yadırgamamız fazlasıyla sınırlı ve kalıplaşmış bir gerçekçilik anlayışıyla koşullanmış olmamızla açıklanır. Ne olursa olsun, Desnos'un çödü şiirlerinde, alıştırdığımız pek benzemeyen, kimi kez de onun karşıtı olarak beliren bir dünya açılır önümüzde: kişi "ırmadın dibine dodru havalanır", pergel "kareler ve beş köşeli üçgenler" çizer, "ödle yıldızları" ışıyıp durur, yağmur da ıslatacak yerde "kurutur." Bu tersine dünyanın başlıca niteliklerinden biri de ölçsüzlüktür: burada, çok küçük diye bildiğimiz nesnelere sonsuzluğun boyutlarına erişmeye yönelirken, çok büyük diye bildiklerimiz de alabildiğine küçülebilir. Böylece, pencereden atılan izmarit bir yıldız oluverir, gökkuşadı bir aynaya çerçevesizlik eder, on sekiz metre boyunda bir karınca, başında şapkası, ördek ve penguen dolu bir arabayı çekip götürür.

Görüldüğü gibi, bu oladanüstü dünyada hiçbir şey dedişmez biçimlerle, kesin boyutlarla çıkmaz karşımıza, hiçbir şeyin sürekli bir biçimi, sürekli bir kimliği yoktur, her şey bir başka şeye dönüşebilir: kudu kaşla göz arasında kibrit kutusu, deniz giysi olabilir, "edreliotları, usturalar, yitik öpüşler, her şey, her şey bozulup

yeniden doğar”, dünya bir oluşur, bir bozulur. Zaman bile yakasını kurtaramaz bu dönüşümlerden, geçmiş, gelecek ve bugün arasındaki badıntılar tersine çevrilebilir:

*Telgraf çekersin dünkü postayla
Bildirirsin kurlangıçlarla öldüğümüzü.*

Ama tüm dönüşümler, tüm bu yeniden düzenlenmeler evrenin birliğinin, tümlüğünün göstergeleri midir? Sezinlenen birliğe ve tümlüğe bunlar aracılıdıyla mı varılır? Bu sorulara olumlu yanıtlar vermek zor. Desnos’un kendisi de düşlerin oladanüstü dünyasını tümüyle yansıtmaya yetmeyeceğini, ancak “saymaca parçalarını” verebileceğini düşünür. Üstelik, bu parçalar örnekçelerini oldukları gibi yansıtmaktan da uzaktır: öncelikle dildir bu parçalar, sözdür, yazıdır, yani örnekçelerinden başka şeydir. Öte yandan, tüm gerçeküstücüler gibi Robert Desnos da yalnızca toplumun kurulu düzenine, gerçekçilerin daraltılmış evrenine karşı çıkmakla kalmaz, dilin kurulu düzenine de başkaldırır: alışılmış biçimleri, yerleşik kuralları altüst eder. Bu tutumun sonucu olan alabildiğine özgür kullanımlara bakılınca, Desnos’un dizelerini yalnızca sözcüklerin yönlendirdiğini söylemek bile zorlaşır, çünkü onlar da bölünmüş, parçalanmış olarak çıkabilir karşımıza:

– *Soeur Anne, ma soeur Anne, que vois-tu venir vers Sainte-Anne?*
– *Je vois les Pan C*
– *Je vois les crânes KC*
– *Je vois les mains DCD*
– *Je les M*
– *Je vois les pensées BC et les femmes ME*
et les poumons qui en ont AC de l’RLO
poumons noyés des ponts NMI.
Mais la minute précédente est déjà trop AG.¹

Nerdeyse şiirin yazıldıdı dilden başka bir dile çevrilmesinin olanaksızlıdını kanıtlamak için yazıldıdını söyleyebileceğimiz bu

¹ Bu parçanın çevirisi 21. sayfada.

dizeler nesne ile sözcük, gösterilen ile gösteren arasındaki badıntıları da çözdürüp karmaşılaştırıyor. Örneğin “*les mains DCD*” bir düzlemde anlamı bulunmayan “*DCD elleri*”, bir başka düzlemde “*ölmüş eller*”in (décédé: ölmüş, ölü) karşılıklı olabiliyor; aynı biçimde, “*les ponts NMI*” bir düzlemde “*NMI köprüleri*”, bir başka düzlemde “*düşman köprüler*” ya da “*düşman köprüleri*” anlamına gelebiliyor. Böylece, hele işin içine kurgu ve imge özellikleri de girince, çok bilinen bir masal tümcesinden kalkıp şaşırtıcı bir “son gün” görüntüsüne varan biçimsel bir söyleşim görüntüsü altında, dadınık çadırlardan oluşan, umutsuz bir söyleniyi vurgulayan bu şiir, gösteren ile gösterilen arasındaki badıntıların çözdükleri ölçüde saymaca-laştıklarına tanıklık ediyor.

Rolan Barthes, *Yazının sıfır derecesi*'nde, günümüz şiirinde sözcüğün “sonsuz bir özgürlükle parıldadığını” ve “belirsiz ama olası binlerce badıntıya dodru ışıdamaya hazırlandığını” söyledikten sonra, şunları ekler: “Değişmez badıntılar ortadan kalktıktan sonra, sözcük yalnızca dikey bir tasarıya badlanır artık, kendi başına bir kitle, bir anlamlar, içgüdüler, uzantılar tümlüdüne dalan bir direk gibidir: ayakta bir göstergedir. Şiirsel sözcük dolaysız bir geçmişten de, bir çevreden de yoksun bir edimdir, kendisine badlanan türlü kaynaklardan gelmiş içgüdülerin koyu gölgesini sunar yalnızca.” Bu sözlerin genel olarak çadıda şiiri tanımlayıp tanımlamadığı tartışılabilir, ama Desnos'un şiirine tıpatıp uydukları kesin. Bununla birlikte, bu şiiri örten “koyu gölge” aşılması olanaksız bir karanlık dedildir: sık sık yinelenen birtakım imgeler, izlekler, yönelimler en azından Desnos'un şiir evreninin ana çizgilerini belli eder bize.

Tüm gerçeküstücüler gibi Robert Desnos da “düzenden, ustan, gelenekten yana olduğunu söyleyen, ama ulaşa ulaşa savaşın yıkımına ulaşmış olan” bir toplum karşısında, uzlaşmasız bir başkaldırının ozanıdır. Ne var ki kurulu düzene başkaldırarak, hiç dedilse boş vererek düşün, olağanüstünün, aşkın türküsünü söylemesi bu toplumun bir üyesi, en azından bir ödese olmasını önlemez; tam tersine, kendisi ile çevresi arasındaki çelişkiyi daha keskin, daha sızılı bir biçimde duymasına yol açar: bu toplumun bir ödesidir, ama onun yabancıdır da; ödünsüz, uzlaşmasız bir biçimde başkaldırır, ama başkaldırı benliğinin ve yapıtının sınırlarını aşmaz;

dünyayı dediştirmeye, tüm zenginliğiyle göstermeye çalışır, ama bunu yapıtında, imgelerinde başarır ancak. Hangi yana yönelirse yönelsin, her köşede aşkınlıktan yoksun kenter yaşamı çıkar karşısına, bu yaşamın getirdiği yozlaşma çıkar.

Bu yüzden olacak, çodunlukla kuru, karanlık, adır ve katı bir evren olarak belirir Desnos'un evreni, şiirlerinin en güleç, en canlı, en devingen kişileri ve nesnelere bir kuruluk, bir paslılık, bir taşlaşmışlık içinde çıkarlar karşımıza: orman "çelik"ten, kuş "tahta"dan, gülse sırasıyla "mermer"den, "cam"dan, "kömür"den, "demir"den, "kurutma kâdidi"nden ve "bulut"andır. İki bir insan özellikleri, insan görünüşleriyle karşımıza çıkarılan bitkiler ve hayvanlar dünyanın insan-dışılığını somutlaştırır gibidir, dört bir yanı sarmış görünen karanlıklarsa, başkaldırmış kişinin yalnızlığını, kaynadından kopmuşluğunu vurgular gibidir: "şato kapanır, tutukevi olur." Bazı bazı bir karşılaşma, bir kaynaşma umudu dodar gibi olsa bile, çok geçmeden siliniverir. Aşk da, sevinç de, kakhaha da vardır, ama genellikle karşılaşmanın, bildirişimin, kaynaşmanın özlemi ya da "karikatür"ü egemendir Desnos'un evreninde. Tüm Avrupa yazınlarının en büyük baştan-çıkarcısı Don Juan bile bu evrende söylencesinden sıyrılmış, edilgenliğe adanmış bir kişi olarak belirir.

Gerçekten de, Robert Desnos'un uzun ve unutulmaz şiiri "Don Juan'ın kenti"nde Don Juan bir umutsuzluk simgesi gibidir, durmamacasına yinelenen düş kırıklıklarının kavşacıdır, her şeyin kişiyi sarhoş olmaya çadırdıdı bir saatte, nesnelere kişiliklerinden ve işlevlerinden kopmuş olarak, tuhaf bir biçimde bir araya geldikleri, hem gerçek, hem düşsel, hem belirgin, hem belirsiz bir yerde durur, aşktan aşka koşup duran bir kişi olduğunu unutmuşçasına, gece yarısına dedin, yapayalnız, sıkılmadan bekler burada. Gece yarısı, "yas kılıdında, ama şapkasının uzun peçesi altında çırılçıplak" bir kadın çıkıp gelir yan sokakların birinden, bir bardak, bir şişe kırmızı şarap, bir de ölü kuş vardır ellerinde, bir bardak şarapla ölü kuşu verir ona. Çıplaklığıyla aşka çadırmakta, yaslılığıyla acıyı ve ölümü çadırtmaktadır, Don Juan'a sundukları da aynı kapıya çıkar: coşkuya ve tüm coşkuların sonuna. Birdenbire bir kapıda beliriveren "güzel bacaklı küçük kız da aynı biçimde özlenen şeylerin simgelerini, yani yokluklarını getirir: bir gerdan-

lık verir ona, bir de bebedini. Kendisi, güzel bacaklarıyla, çok uzak bir aşk umudu olarak belirirken, verdikleri de aşkın gerisinde ve ötesinde kalır. Aydınlik bir pencerede bir kadın soyunmaktadır. Ama onun edimleri de ancak düş kırıklığı getirir dünyanın en ünlü çapkınına: üzerinden çıkardıklarının dedişik parçalarını atar ona. “Çok güzel ve çok itici” bir kadın da saatini gösterir ve artık işlemedini söyler. Sonra bir satıcı kadın çıkagelir, önlüğünü açar, eşi görülmedik bir balık vardır önlüğün içinde, balığı ırmada atar, balık suda ölümün pençesine düşünceye dek çırpırır. Don Juan tüm bunlar karşısında ilgisiz ve kımlıtsızdır. Sonra bir de bakarsınız ki “kabudu zırlardan da sadlam” bir adaç olmuştur. En sonunda kesildiği zaman da geride kalan tek şey bir çukurdur, bomboş bir çukur.

Böylece, bir kez daha, en taşkın aşk söyleni kısırlıydın, bildirişim ve kaynaşma çabaları yalnızlıydın ve kopmuşludun, bölünmüşlüğün göstergeleri olarak çıkar karşımıza, umutların boşluğunu kesimler: ister istemez karanlıkta ve çamurdadır kişi, ya da çakmak taşlarının kuru, katı ve kesici çıplaklığında. Işıda ve arılıda, duru suya ulaşmak ister, ulaşacağına da inanır: “Duru su, sende yunacak, sende varlıdımın yansımasını bulacadm!” diye haykırır Robert Desnos. Ne var ki suda biçimlerin sürekliliğine inanmak, bir kez daha, üstelik daha da derin bir biçimde, düşün egemenliğini kesinlemektir. Gerçekten de, gerçeküstüçülüğün tümlük ve iki dünya arasındaki süreklilik savı ne olursa olsun, Robert Desnos’un evreninde her şey ancak düş içinde, düşlere elverişli bir ortamda, yani kişinin yalnızlığında ve gerçek yaşamın durmuşludunda gerçekleşir: “Bir arada oldudumuz sürece yabancıyız birbirimize,” der Desnos, “ayrılır ayrılmaz bir zamanların düşünce kaynaşmasına doğuyoruz. Ve anının hiç mi hiç etkisi yok bunda.”

Öyle ya, anı gerçek bir oluntunun anısıysa, bir kaynaşmanın anısı olamaz. Karşılıklı ve eksiksiz bir aşkın anısı da olamaz. Kaynaşmanın bir türü olduğuna göre, gerçek aşk da yalnızca düştedir, ölçüsüz büyüklüdü ve olağanüstüldü bundan kaynaklanır, ozanımızca bir deniz kazası, bir fırtına, üzerinde yaşadığımız dünyanın parçalanması olarak nitelenmesi bundandır. Hiçbir zaman gerçekleşmeyecek bir yazgıdır aşk, ama hep beklenir, hep aranır Robert Desnos’un şiir evreninde, kaçınılmaz bir yazgı gibi düşlenir:

Öyle düşledim ki seni,
Öyle dolaştım, öyle konuştum,
Öyle sevdim ki gölgeni,
Hiçbir şey kalmadı senden.
Kala kala gölgeler içinde gölge,
Gölgeden yüz kez daha gölge olmak kaldı,
Güneşli yaşamında senin
Gidiş gidiş gelecek bir gölge.

Bir bakıma, bir şiir serüveninin çıkmazı olarak nitelenebilir bu nokta, ama geçerliliğini de bu noktada bulur.

*

* *

Hepsi bu kadar mı? Dedil elbette. Biz birkaç temel izledin ardına takılıp gittik. Dederi ve önemi her geçen gün biraz daha iyi anlaşılın bu büyük ozanın yirminci yüzyılın ilk yılında doğduğunu, İkinci Dünya Savaşı'nda, Alman işgali altında bulunan ülkesinde Direniş etkinliklerine katıldı gerekçesiyle tutuklanıp bir toplama kampına götürüldü, 1945 haziranında, tam da badlaşık güçlerin kendisini bulup kurtardı sıra da, Çekoslovakya'nın Terezin kentinde öldüğünü bile söylemedik. Önce Breton, Eluard, Aragon gibi ozanlarla gerçeküstücüler arasında yapıt verdikten sonra, 1930'da kendi yolunu seçtiğini, ama *La Liberté ou l'Amour* (1927), *Corps et Biens* (1930), *Fortunes* (1942) adlı kitaplarının ve ölümünden sonra bir araya getirilen tüm şiirlerinin ortaya koyduğu gibi gerçeküstücülerin en gerçeküstücüsü olarak kaldığını da söylemedik. Düşlerin yanında gündelik yaşamı, içliğin yanında şenli çok güzel yansıttığını da, mutlu aşkı tanıdığını da, özgür- lüdü, badımsızlıdı, yurdunu ve ulusunu tutkuyla sevdiğini de söylemedik.

Eksiklerimizi şiirlerinin tamamlayacağını umalım.

Tahsin Yücel

SULUBOYA...

Yaktı askerler çiftliđi, Őatoyu,
Yıktı burcu, Roma kalıntısını ki
Yenip zamanı, yıldırımını ve suyu
Uzun bir geđmiŐin kesin kanıtı olmuŐtu.
Şimdi kalıntılar ırmağın yolunu dediŐtirmekte...
Hüzün, savaŐ ve kin anıtları.
Yaktı askerler çiftliđi, Őatoyu,
Yıktı burcu, Roma kalıntısını...

Kuş ötmez oldu dalların gölgesinde,
Geyik içmez oldu çeŐmenin serin suyunu
TavŐan da bırakıp gitti yurt tuttuğu
Dikenli korulukların kıvrıntılı yollarını...
Yaktı askerler çiftliđi, Őatoyu,
Yıktı burcu, Roma kalıntısını...

(1915)

ŞARKI

I

Kökнарlar adlar gecede
Ve yazgının sesi
Her saat ölümü
Çadırır.

II

Bretagne'in dolmenleri üzerine
Merlin^I gelir her akşam,
Karardı mı vadiler
Ve dađlar.

III

Çocuklar kundaklarında
Hıçkırır alçacıktan
O tuhaf gürültü
Kesildidi zaman.

IV

Her şey titrer, denizler, bulutlar...
Özgürdür kuzey yeli,
Ve karanlıktır kasırğa,
Eşekarısı.

(1916)

^I Merlin, Ortaçad Breton destanlarının bir masalsi kişisi. (Ç.N.)

Őİ'VAHA¹*Louis Aragon'a*

Beyin bahçelerinin yollarında dal dal çiçeklenen
 düşünceleriz biz.
 Bacım Anne, Ermiş Anne, görmüyor musun... yok
 mu gelen
 Sainte Anne'a dođru?
 Görüyorum, düşünceler sözcükleri kokulandırmakta.
 Beyin bahçelerinin yollarında dal dal çiçeklenen
 sözcüklerimiz biz:
 Düşünceler bizden doğar.
 Beyin bahçelerinin yollarında dal dal çiçeklenen
 düşünceleriz biz.
 Sözcükler kölelerimiz
 Bizler
 Bizler
 Beyin bahçelerinin yollarında dal dal çiçeklenen
 harfleriz biz.
 Kölelerimiz yok bizim.
 Bacım Anne, bacım Anne, görmüyor musun, yok mu
 gelen
 Sainte Anne'a dođru?
 Düşünceleri görüyorum
 Kırılmış kafaları görüyorum
 Ölmüş elleri görüyorum
 Seviyorum onları
 Görüyorum edilmiş düşünceleri ve sevilen kadınları
 ve havadan ve sudan bıkmış ciderleri.
 Ama önceki dakika şimdiden fazla yaşlı.
 Beyin bahçelerinin çöllerinde dal dal çiçeklenen adaç
 görüntülerimiz biz.

(1923)

¹ Özgün adı "P'Oasis." (Ç.N.)

ROBERT DESNOS

hayır, aşk ölmedi

CAN

DÜNYA ŞİİRİ

Fransız şair Robert Desnos'un şiirinde düşünle gerçeği birbirinden ayırt etmek nerdeyse olanaksızdır. Kurulu düzene, sürüp giden geleneğe uzlaşmasız bir başkaldırının ozanıdır Desnos. André Breton önderliğindeki gerçeküstücü hareketin en özgün şairlerinden biri olmuş, bu dönemde doğaçtan esinlenmeler, söz cambazlıkları, erotizm, özgür çağrışımların getirdiği imgelerle yüklü bir şiir yaratmıştır. 1930'ların başında Breton'un gerçeküstücü çizgisinden uzaklaşmış, özellikle II. Dünya Savaşı yıllarında Direniş hareketine katılarak insan umudunun ozanı olmuştur. Ama Desnos'un belki de en belirgin özelliği, gündelik yaşamın, aşkın, özgürlüğün, bağımsızlığın türküsünü söyleyen tüm şiirlerinde düşlerin şairi olmasıdır. Bu kitapta, belki de, bir ömür boyunca görülmüş tek bir düşün dizelerdeki izdüşümünü okuyacaksınız. Desnos'un şiirlerini Tahsin Yücel'in Türkçesiyle sunuyoruz.

ISBN 978-975-07-0912-8

9 789750 709128

<http://www.can yayinlari.com>